

*Стукаленко О. В.,**кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри прикладної економіки**Одеського інституту фінансів**Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОРІВНЯННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЕС В СФЕРІ МАРКУВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена порівнянню законодавства України та ЕС в сфері маркування будівельної продукції.

Ключові слова: законодавство, будівельна продукція, маркування, ЕС, технічний регламент.

Постановка проблеми. Розгляд та висвітлення питання, пов'язаного з законодавством ЄС щодо маркування будівельної продукції, актуально у зв'язку з тим, що, по-перше, це необхідно в контексті можливості імплементації та адаптації європейських правових норм в будівельній сфері в українське законодавство; по-друге, врахувавши, основний вектор розвитку законодавства ЄС, надає можливість створювати ефективне українське законодавство в сфері маркування будівельної продукції.

Стан дослідження. Проаналізувавши наукову літературу та законодавство, можна визнати, що комплексне наукове дослідження в цій сфері відсутнє. Недостатність науково-теоретичної бази в цій сфері ускладнює можливість використання та застосування норм європейського законодавства українськими виробниками будівельної продукції та національними покупцями європейської будівельної продукції.

Метою статті є вивчення європейського законодавства щодо маркування будівельної продукції як складової частини законодавства ЄС і з'ясування особливостей українського законодавства в зазначеній сфері.

Виклад основного матеріалу. Створення в Україні правової держави та розвинутої економіки вимагає вирішення завдань забезпечення економічного суверенітету України завдяки інтеграції вітчизняної економіки у світове господарство взагалі та ЕС зокрема. Поступова інтеграція економіки України здійснюється завдяки розширенню кількості та обсягу економічних зв'язків з іноземними державами. Важливою складовою взаємовигідного співробітництва є підвищення якості та конкурентоспроможності продукції. Невід'ємною умовою всіх цих процесів є впровадження в національне законодавство вимог міжнародних стандартів. При цьому необхідно враховувати декілька фактів. По-перше, стрімкі процеси змін в будівельній сфері і в Україні та країнах Європейського Союзу, суттєво вплинуло на правове регулювання будівельної галузі. По-друге, Україна розглядає та вважає ЄС своїм стратегічним партнером, тому розгляд питання пов'язаного з європейською системою маркування будівельних виробів є актуальною для українського законодавства в сфері будівництва.

Маркування СЕ – це лише таке маркування, що означає, що продукція відповідає Директивам на основі принципів Нового підходу. Воно має замінити усі маркування відповідності з тим же предметом, що і маркування СЕ, які можливо існували у національних законах, нормативах та адміністративних положеннях Держав-членів до того, як відбулась гармонізація. Маркування СЕ не є ані відміткою про походження, де б значилось «зроблено в ЄЗ», ані знаком якості. Маркування СЕ символізує те, що дана продукція відповідає усім застосовним положенням (або вимогам) застосовної Директиви (Директив), що передбачає маркування СЕ (основні вимоги, гармонізовані стандарти та деякі розпорядження), та що продукція була піддана належній процедурі оцінки відповідності, що передбачені у Директиві (Директивах).

Рамки режиму маркування СЕ визначаються у Директиві по гармонізації, відповідно до якої, режим маркування може застосовуватися лише юридичною особою, що відповідає за відповідність продукції. Враховуючи Директиви по будівельній продукції (далі - ДБП), маркування СЕ дозволяється лише для продукції, про яку йде мова у гармонізованому стандарті або ЄТУ. Саме виробник або його уповноважений представник у ЄЗ несе відповідальність за нанесення маркування СЕ.

Якщо продукція підпорядковується іншим Директивам стосовно інших аспектів, які теж передбачають маркування СЕ, воно означає, що продукція також відповідає положенням таких інших Директив. Якщо одна або більше таких Директив дозволяють виробнику протягом перехідного періоду обирати, які положення застосовувати, інформація, що супроводжує маркування СЕ, повинна чітко фіксувати, які Директиви були застосовані.

Маркування СЕ має наноситись так, щоб його було помітно, розбірливо та так, щоб його не можна було стерти, за формою, визначеною у Директиві Ради 93/68/ЕС та Рішеннім Ради 93/465/ЄС[1] і воно має бути легко доступним для органів нагляду за ринком. У випадку ДБП маркування СЕ має наноситися на саму продукцію, на етикетку, на упаковку або супровідні комерційні документи. У технічних специфікаціях вказується, який саме варіант застосовується.

Маркування відповідності СЕ складається виключно з літер «СЕ» у визначеній формі, після яких слідує ідентифікаційний номер нотифікованого органу, якщо необхідно. Однак Додаток III 4(1) до ДБП зі змінами та доповненнями вимагає, щоб маркування СЕ супрово-

джувалось наступною додатковою інформацією: назва або ідентифікаційний знак виробника; дві останні цифри року, в якому було нанесене маркування; де необхідно, номер сертифікату відповідності ЄС; де необхідно, значення, що вказують характеристики продукції на основі технічних специфікацій.

Керівний Документ D додає певну інформацію, і виробники повинні враховувати інформацію, передбачену у кожних гармонізованих технічних специфікаціях. Якщо технічні специфікації вимагають оцінки однієї або більше робочих характеристик або аспектів довговічності та оголошення результату про використання за призначенням, інформація, що супроводжує маркування SE, повинна включати значення визначених робочих характеристик. Також має бути дозволене використання напису "немає визначених характеристик" у випадках, коли виробник хоче розмістити продукцію на ринку країн, що не мають дійсних нормативів, які б вимагали однієї або більше характеристик для використання за призначенням.

Супроводжувати маркування SE має лише та інформація, яка не є прямо зазначеною у посиланнях на самі технічні специфікації. Крім того, у випадках, коли необхідна додатково зазначена інформація, автори специфікацій можуть зробити спробу скоротити кількість інформації, що повинна надаватись, за допомогою використання кодифікованих форматів або позначень.

Зараз склалася ситуація, при якій отримати інформацію про продукцію скоріше на веб-сайтах, ніж на самому маркуванні. Це цілком зрозуміло, оскільки на відміну від більшості Директив Нового підходу, маркування SE, згідно ДБП, може включати велику кількість інформації, яку не можливо або важко відтворити на маркуванні, що супроводжує продукцію. Але необхідно наголосити, Європейська Комісія офіційно не дозволила виробникам використовувати цю нову опцію. Веб-сайти мають на меті підвищення рівня обізнаності про значення маркування SE згідно ДБП.

ДБП розглядає лише роль виробника та його уповноваженого представника. Керівництво ЄС з впровадження Директив на основі Нового підходу та Глобального підходу, що стосується усіх Директив Нового підходу та Директиви ЄС 2001/95/ЄС, Директиви про загальну безпеку продукції, визначає ролі виробника та дистриб'ютора.

Якщо виробник виробляє будівельну продукцію з використанням встановленого стандартного виробничого процесу з основної сировини для розміщення продукції на ринку, тоді обов'язки виробника та нотифікованого органу (якщо задіяний) є прямими. У рамках Нового підходу виробник – це виробник продукції, що визнаний у Спільноті, та будь-яка особа, яка представляє себе виробником, наносячи свою назву, торгову марку або відмітний знак на продукцію, або особа, яка відновлює продукцію; представник виробника, якщо виробник не визнаний у Спільноті, або у Спільноті немає представника даного виробника, імпортер продукції; інші професіонали у мережі поставок, якщо їх діяльність може впливати на характеристики безпеки продукції.

На відміну від виробника, дистриб'ютор – це будь-який професіонал у мережі поставок, чия діяльність

не впливає на характеристики безпеки продукції, а постачальник – це особа, що постачає матеріали або продукцію без її розміщення на ринку, тобто особа, що постачає товари виробнику, який несе відповідальність за проектування та виробництво продукції з метою її розміщення на ринку ЄС. Якщо дистриб'ютор купує упаковану продукцію, наприклад, на пакетах, у ящику тощо, та продає її іншим, не впливаючи на її основні характеристики. Маркування SE належить виробнику. Дистриб'ютор несе відповідальність за забезпечення цілісності упаковки та дотримання умов зберігання, зазначених виробником (температура, вологість тощо), тобто відповідальність дистриб'юторів зводиться до підтримання цілісності продукції та виготовлення супровідної документації, необхідної для місцевого використання. Коли продукцію з маркуванням SE перепакують без зміни її основних характеристик, особою, відповідальною за перепаккування, є виробник згідно ДБП. Якщо виробник не хоче вказувати оригінальне маркування SE, він має застосувати нове маркування SE до своєї продукції, використавши задекларовані значення оригінального виробника, та використати Нотифікований Орган, якщо необхідно. У цьому випадку ключовим елементом маркування SE є можливість прослідкувати маршрут продукції. Нотифікований Орган має вважати, що продукція відповідає вимогам ДБП на підставі SE-маркування оригінального виробника та перевірити у першу чергу, що перепакувальник вжив усіх необхідних заходів та процедур для забезпечення не впливу перепаккування на властивості продукції. Виробник-перепакувальник повинен завжди вміти довести, що продукція, яку він перепакував, містила маркування SE оригінального виробника, показавши аналогію між фірмовою продукцією, яку він розміщує на ринку ЄС зі своїм маркуванням, та партіями продукції з маркуванням SE оригінального виробника. Прослідковуваність повинна гарантуватися на 100%. Якщо виробник викуповує продукцію та змінює її властивості перед продажем, він стає виробником згідно ДБП та має нанести маркування SE на продукцію при її розміщенні на ринку. Він повинен виконувати усі вимоги, у тому числі ВВК, у відповідності до технічних специфікацій.

Однак у секторі будівництва є значна кількість ситуацій, коли до мережі поставок входять інші особи, наприклад субпідрядники комплектуючих та готових виробів, імпортери та дистриб'ютори, коли обов'язки таких осіб та Нотифікованих органів можуть бути нечіткими, та не розглядаються у гармонізованих стандартах.

Враховуючи реалії життя, коли ринок в Україні насичений різними товарами, маркування продукції відіграє важливу роль для кожного споживача, у зв'язку з тим, що є носієм важливої інформації для прийняття рішення про купівлю. Питанню маркування продукції в Україні відводиться велика увага в нормативно-правових актах та нормативних документах на продукцію, в яких встановлюються до неї певні вимоги.

Відповідно до ч. 1 ст. 15 Закону України «Про захист прав споживачів», споживач має право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, що забезпечує можливість її

свідомого і компетентного вибору. Інформація повинна бути надана споживачеві до придбання ним товару чи замовлення роботи (послуги) [2].

Маркування – це процес нанесення тексту, умовних позначень та малюнків на продукцію. У процесі наноситься комплекс відомостей різного характеру щодо продукції, процесу чи послуги у вигляді тексту, окремих графічних, кольорових символів (умовних позначень) та їхніх комбінацій. Воно наноситься, в залежності від конкретних умов, безпосередньо на виріб, упаковку (тару), ярлик, етикетку чи в супровідну документацію [3].

Всю інформацію про продукцію можливо умовно розділити на наступні складові: загальна інформація про товар; застережливе маркування; знаки відповідності; екологічне маркування; маркування вантажів; товарні знаки; спеціальне маркування. В статті 15 Закону України «Про захист прав споживачів» зазначається, що відноситься до загальної інформації про продукцію. Наприклад, це назва товару; найменування нормативних документів, вимогам яких повинна відповідати продукція; дані про основні властивості продукції тощо. Вимоги до маркування тієї або іншої продукції встановлюються в нормативних документах на конкретну продукцію. Маркування товарів, вироблених в Україні, здійснюється українською мовою. Для споживача важливою інформацією є нанесення на товар знаків відповідності продукції існуючим вимогам законодавства (стандартів і технічних регламентів) після отримання виробником (постачальником) відповідного документу - сертифікату відповідності або декларації про відповідність. Знак відповідності призначений для позначення сертифікованої продукції з метою інформування споживачів про те, що продукція сертифікована відповідно до правил системи УкрСЕПРО. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2001 р. № 1599 затверджує опис і правила застосування національного знаку відповідності. Національний знак відповідності має форму незамкненого з правого боку основного кола, усередині якого вміщено стилізоване зображення трилисника [4]. Під знаком відповідності в квадраті проставляється код органу з сертифікацій, яким проведена сертифікація продукції. Зображення національного знаку відповідності може бути плоским або рельєфним і виконується двома контрастними кольорами. Воно може бути виконане будь-яким технологічним способом (включаючи застосування голограм), що забезпечує його чіткість і розбірливість впродовж усього терміну експлуатації виробу. Розмір знаку відповідності визначається виробником продукції, виходячи з конкретних умов і місця нанесення, але не може бути менший, ніж 5 мм [5].

Маркування продукції знаком відповідності є свідченням того, що юридична або фізична особа, яка здійснила маркування або була відповідальною за неї, має документальне підтвердження, що продукція відповідає вимогам, встановленим в нормативних документах, які поширюються на цю продукцію. Національний знак відповідності наноситься тільки на ті види продукції, опис яких міститься в технічних регламентах по підтвердженню відповідності. При цьому нанесення знаку

відповідності є обов'язковим. Національний знак відповідності наноситься на продукцію безпосередньо її виробником або уповноваженою їм особою - резидентом України. В Україні в будівельній галузі діє Технічний регламент будівельних виробів, будівель і споруд [6] та Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» [7], а це на 18 років пізніше ніж стали застосовувати норми Директиви Ради № 89/106/ЄЕС (Council Directive 89/106/EEC of 21 December 1988) [8]. Тому, використання світового досвіду буде доречним.

З 1 липня 2013 року набув чинності Регламент(-ЄС) № 305/2011 по будівельних матеріалах [9], який відміняє дію Директиви 89/106 ЄЕС і дію Рішення № 768/2008/ЄС(СЕ маркування) відносно будівельної продукції. Регламент(ЄС) № 305/2011 встановлює конкретні методи оцінки і перевірки постійності характеристик будівельної продукції, а не модульна система оцінки відповідності. Будівельна продукція, розміщена на ринку країн членів Європейського Союзу до 1 липня 2013 відповідно до Директиви 89/106/ЄЕС, повинна вважатися такою, що відповідає цьому Регламенту(ЄС) № 305/2011 і виробники мають право випускати(складати) декларацію про якісні показники(declaration of performance) на підставі Сертифікатів Відповідності або Декларацій Відповідності, які випущені до 1 липня 2013 року відповідно до Директиви 89/106/ЄЕС [10]. Таким чином, заміна Директиви Ради N 89/106/ЄЕС на Регламент (ЄС) N 305/2011 Європейського Парламенту та Ради ЄС від 9 березня 2011 р. спростила практичний процес в ЄС щодо маркування будівельних виробів, який вже запроваджено в усіх країнах-членах. Необхідно акцентувати увагу, з липня 2013 року, небезпечні речовини у будівельній продукції повинні вказуватися в обов'язковому порядку. Ця вимога відноситься абсолютно до усіх видів будівельних матеріалів і виробів. Будь-які виробники, що розміщують продукцію на внутрішньому ринку Європейського Союзу продукцію, повинні розуміти систему технічного європейського законодавства і правила, які відносяться до продукту, щоб визначити, чи відповідає продукт обов'язковим вимогам.

Найважливіші новачі Регламенту (ЄС) N 305/2011 Європейського Парламенту та Ради ЄС від 9 березня 2011 р. є: прояснення статусу СЕ – маркування як обов'язкового та визнання його національними органами членів ЄС. Сьогодні тільки чотири країни (Велика Британія, Ірландія, Португалія та Фінляндія) застосовують СЕ – маркування на добровільних засадах всі інші – на обов'язкових засадах; спрощення систем підтвердження (атестації) відповідності АоС та зменшення їх кількості та поширення систем, які не потребують фізичного тестування або зменшують його обсяг; покращення ринкового нагляду; вимога обов'язкової акредитації нотифікованих органів; зменшення кількості (обсягів) чи відміна національних знаків якості (або сертифікації виробів)[11]. Подальший законодавчий розвиток інституту сертифікації будівельної продукції в ЄС, пов'язаний із спрощенням процедури сертифікації будівельної продукції.

Враховуючи все вище зазначене, КМУ затвердив

низку нормативних актів. До них можливо віднести: Розпорядження КМУ від 13 лютого 2013 р. № 73-р «Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2013 рік» [12] та Розпорядження Прем'єр-міністра України М. Азарова від 25 березня 2013 р. № 157 «План заходів щодо виконання у 2013 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [13]. Але на жаль в Україні заплановані закони ще досі і не прийняті.

Висновки. Підсумовуючи вище наведене, можливо зробити деякі висновки. *По-перше*, вивчення та наукове обґрунтування питань пов'язаних з маркуванням будівельної продукції в ЕС необхідно й корисно для українського законодавства. Оскільки, це може сприяти підвищенню ефективності здійснення управління в сфері маркування будівельної продукції. *По-друге*, трансформаційні процеси, пов'язані зі збільшенням зв'язків між цим суб'єктами міжнародного права стимулюють та спрямовують законодавство України в сторону активізації та поліпшення взаємодії національного законодавства з законодавством ЕС. А це в свою чергу, дозволить українським підприємствам та іншим суб'єктам господарювання, які працюють з внутрішнім будівельним ринком ЕС, більш ефективно використовувати потенціал та можливості цього ринку. *По-третє*, при використанні маркування будівельної продукції в системі державного механізму та визначення шляхів його реформування, слід враховувати національні особливості правової системи нашої держави, а це дозволить обирати найприйнятніші для України варіанти й формулювати пропозиції щодо вдосконалення наукового підґрунтя для формування вітчизняного законодавства.

Література:

1. Council Decision 93/465/EEC of 22 July 1993 concerning the modules for the various phases of the conformity assessment procedures and the rules for the affixing and use of the CE conformity marking, which are intended to be used in the technical harmonization directives [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993D0465:EN:HTML/>
2. Про захист прав споживачів: Закон від 12.05.1991 № 1023-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
3. Маркування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki> – Заголовок з екрану.
4. Опис національного знака відповідності : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2001 р. № 1599 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1599-2001-п>.
5. Правила застосування національного знака відповідності : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2001 р. № 1599 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1599-2001-п>.
6. Технічний регламент будівельних виробів, будівель і споруд, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.12.06 №1764 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1764>.
7. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності: Закон України від 01.12.2005 № 3164-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3164-15>.
8. Council Directive 89/106/EEC of 21 December 1988 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to construction products [Електронний ресурс] – OJ L 40, 11.2.1989. – 12 р. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31989L0106:en:NOT>.
9. Регламент (ЄС) N 305/2011 Європейського Парламенту та Ради ЄС від 9 березня 2011 р. [Електронний ресурс] – OJ L 40, 09.03.2011. – 12 р. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=CELEX:31989L0106:en:NOT>.
10. Сертификация строительных изделий и материалов в Европейском Союзе [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.icqc.eu/tu/building-materials.ce.php>. – Заголовок з екрану.
11. KRONOTEX выполняет Регламент ЕС о строительной продукции [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.kronotex.com/cms/News-Artikel/KRONOTEX/0018304054.html?orderBy=title&orderDir> – Заголовок з екрану.
12. Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2013 рік : Розпорядження КМУ від 13 лютого 2013 р. № 73-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/73-2013-р>.
13. План заходів щодо виконання у 2013 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Розпорядження Прем'єр-міністра України М. Азарова від 25 березня 2013 р. № 157. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua>.

Стукаленко О. В. Отдельные вопросы относительно сравнения законодательства Украины и ЕС в сфере маркировки строительной продукции

Аннотация. Стаття посвящена сравнению законодательства Украины и ЕС в сфере маркировки строительной продукции.

Ключевые слова: законодательство, строительная продукция, маркировка, ЕС, технический регламент.

Stukalenko O. Separate questions are in relation to comparison of legislation of ukraine and ec in sphere of marking of building to the products

Summary. The article is sanctified to comparison of legislation to Ukraine and EC in the sphere of marking of building products.

Key words: legislation, building products, marking, EC, technical regulation.